

MEDEDELINGENBLAD

NEDERLANDSE
voor WERKGEMEENSCHAP
INDIVIDUAL PSYCHOLOGIE

34^e Jaargang nr.4

Juni 1986

Redactie-adres: Lisserweg 485
2165 AS Lisserbroek

Beste mensen,

Onze studiedag eind april is geweest.

Het was de tweede studiedag alweer van dit seizoen.

Opvallend voor ons waren de enthousiaste reacties vanuit de deelnemers in de terugblik op deze dag.

De inleidingen hadden de deelnemers kennelijk flink geprikkeld om te reageren, want in de middag kwam een levendige discussie op gang. Vanuit het bestuur terugkijkend - en een aantal aanwezigen reageerden eveneens zo - is het jammer dat niet nog meer mensen aan zo'n dag deelnemen. Er is immers ruimte genoeg en de prijs kan niemand weerhouden.

Dus komt allen na de vakantie en neem gerust een introducee mee !

Het bestuur.

Nederlandse Werkgemeenschap voor Individual
Psychologie.

Sekretariaat: Raphaëlstraat 18 I
1077 PT Amsterdam.

Postgiro 476400 t.n.v. Ned. Werkgemeenschap
voor Individualpsychologie.
1411 KD Naarden.

Ereleden:

Hr. J.H. Richard, Den Haag.

Mw. L.M.C. Richard-Stuurman, Den Haag.

Redaktie adres:

Lisserweg 485
2165 AS Lisserbroek.

Gemeenschapsgevoel is het enige
doel van het mensdom; en ieder
menschelijk wezen moet in zijn
jeugd al getraind worden om het
zó te zien - tot een dergelijke
geesteshouding even natuurlijk
voor hem is als ademen en
rechttop lopen.

Alfred Adler.

Nederlandse Werkgemeenschap voor Individual
Psychologie.

BESTUUR:

Hr. G.A.L. Kulker, voorzitter.

Mustangstraat 28, 3151 GN Hoek van Holland.
Tel. 01747-3562

Mw. B.J.M. Strobosch-van Duyne, sekretaris.
Raphaëlstraat 18 I, 1077 PT Amsterdam.
Tel. 020-794363

Mw. A.H. de Vos-Heekelaar, penningmeester.
Flevolaan 30, 1411 KD Naarden.
Tel. 02159-41300

Mw. M. de Clercq-Jost, redaktie.
Lisserweg 485, 2165 AS Lisserbroek.
Tel. 02521-13567

Hr. R. Glastra, bibliotheekbeheer.
Maria Montessorristraat 13 hs.
1068 PC Amsterdam-w. Tel. 020-194768

Mw. J.E. Noordenbos, 2e sekretaris.
Goeverneurkade 32, 3274 KJ Voorburg.
Tel. 070-861674

wikkelen en genieten, houdt altijd een lichamelijke ervaring, een bewegingservaring in.

In mijn dagelijks werken met gehandicapte kinderen blijkt dat zij veelal niet of niet meer kunnen spelen of mogelijk weinig gemotiveerd zijn om te spelen.

Opvoeding en onderwijs zijn in de kinderrevalidatie niet alleen onmisbaar, maar gelijkwaardig aan het medisch en para-medisch handelen ten aanzien van het gestelde doel:

HET KIND LOSMAKEN UIT ZIJN HULPBEHOEVENDHEID, die hem infantiel houdt. Het kind brengen tot een zo hoog mogelijke optimale graad van zelfstandigheid en zelfredzaamheid.

In opvoeding en onderwijs zie ik het logisch vervolg op de aangeleerde bewegingsmogelijkheden. A.h.w. de praktische toepassing ervan, de oefening in de praktijk.

In de pedagogische sfeer zal het kind zijn eigen mogelijkheden moeten leren ontdekken, maar ook zijn eigen beperkingen.

Het moet leren zichzelf kritisch te bezien, zijn handicap te verwerken om ermee verder te kunnen leven.

(Het vervolg van deze lezing kunt U lezen in het komende nummer van september '86)

Vervolg van de lezing d.d. 30.11.85.

(Eerste deel in het mededelingenblad van maart '86.)

INCEST,

(een gedachte hierover met de IP als uitgangspunt.)

De verhalen, die handelen over seksuele kindermishandeling tussen broers en zussen zouden daarmee handelen over een misgaan voor waar het de grensbepaling betreft ten aanzien van de seksuele ontwikkeling van een jonge puber/adolescent.

Gezien de leeftijdsfase van de dader is er een verbinding te maken met de ontwikkeling van de eigen identiteit. De dader richt zich met zijn oefening van volwassen-gedrag op een aanmerkelijk jongere zus en er is daarmee sprake van overheersing en machtsmisbruik van zijn kant. Vanuit de I.P.regel - hoe sterker het streven naar meerderwaardigheid, des te groter is de angst voor minderwaardigheid - kunnen we daarom stellen dat de dader zich op seksueelgebied insufficiënt voelt en van daaruit de behoefte heeft te oefenen in een situatie waarin hij de touwtjes in handen heeft en zo min mogelijk gezichtsverlies meent te kunnen oplopen.

De onzekerheid t.a.v. de eigen rol vindt zijn bevestiging in die verhalen, waarin gesproken wordt over de afwezigheid of onvoldoende aanwezigheid van een vader als identifikatiefiguur. (Vaders die reizen, veel afwezig zijn vanwege hun werk e.d.)

Een enkele keer handelt het ook over een - wat ik zou willen noemen - verkeerde identifikatie: de broer, die in navolging van zijn vader, zijn zus seksueel misbruikt. (De vader is justifikatie van het eigen gedrag.)

De ooms:

Voor waar het ooms betreft, is de lijn meer te trekken naar afwijkend seksueel gedrag. Pedofilie ?

Daar het in de door mij bekende gevallen vooral handelt om seksuele kindermishandeling, lijkt dat in deze situaties niet ter zake doende. De eigen lustbevrediging d.m.v. het kind staat voorop !

(Ik lijk hiermee te suggereren dat pedofilie iets anders is. Mijn bedoeling echter is een uitspraak hierover nu in het midden te laten, daar ik dit een discussie van een andere orde vind dan waarmee wij ons vanmiddag bezighouden.)

hem de gemeenschap doet beleven.

De wisselwerking tussen eigen "ik" en de omgeving moet bevorderd worden. De eenvoudigste vorm hiervan is spelen. In het spel wordt de aandacht gericht op de omgeving, waarvan tegen spel wordt verwacht. Het gaat om uitdagen en reageren.

Voor het zover is, dient er als voorwaarde een instrumentele mogelijkheid aanwezig te zijn en door de volwassenen een veilig wereldje gekreerd te worden.

Het kind gaat de wereld in, de wereld van mensen, dieren, planten en dingen. Het gehandicapte kind ontmoet deze, kan eventueel eksperimenteren en ondergaat het "zus en zo" er van. Het ondergaat hun eigenaardigheden, ervaart die en leert die kennen. Het leert wat het kan doen met ballen en blokken. Hoe het om kan gaan met iets dat hol is of rond is. Enzovoort. Vooral in het eksperimenterend omgaan met de wereld wordt die wereld het kind bekend en duidelijk. Het kind leert de eigenaardigheden van dingen, planten, dieren en mensen kennen. Het leert wat dichtbij en veraf is, wat hoog en laag is, wat zwaar en licht is. Enzovoort. Door grijpen leren we begrijpen en door verkennen kennen.

Het proces ervaren, ontdekken en daardoor ont-

het trauma overleefd is.

Het lopen is voor het kind niet voldoende om zich zelfstandig in de wereld staande te houden. De verkregen bewegingsmogelijkheden zijn op hun beurt slechts voorwaarden en ook middelen om de achterstand in geestelijke ontwikkeling in te lopen.

Lichamelijke aanpassing en geestelijke ontwikkeling gaan hand in hand en beïnvloeden elkaar over en weer.

Daarbij staan we oog in oog met de moeilijkheid dat het jonge gehandicapte kind haast fatalistisch berustend is, waar het zijn eigen niet kunnen betreft.

Het ziet niet in waarom het zich zal inspannen om met veel moeite te leren zich met hulpmiddelen traag voort te bewegen, als het langere tijd gedragen of gereden is. Zijn bewegingsdrang kan zijn afgestompt.

Daarom is voor de behandeling van het te revalideren kind een eigen sfeer nodig. Een sfeer afgestemd op het zich onwikkende kind. Een sfeer in bouw en organisatie, die uitlokt tot activiteit: bewegen, waarnemen, intermenselijk contact. Een sfeer, die er toe bijdraagt het sociaal gedrag te ontwikkelen, de eigenwaarde te ontdekken, maar ook het kind uitlokt uit zijn egocentrische wereldje en

Deze situaties handelen over een volwassene en een kind, waarbij de volwassene het kind misbruikt.

Adler: Voor de goede uitoefening van zijn seksualiteit wordt van de volwassen mens gevraagd dat hij/zij in staat is tot de innigste samenwerking met een ander persoon.

Deze ooms voldoen niet aan deze levenseis/-opgave !

Geredeneerd naar problematiek zijn er twee mogelijke benaderingen:

- Adler zegt dat de neuroticus uiterst gevoelig is voor de eis van de volkomen potentie vanwege zijn geprononceerde inferioriteits gevoel.

Het richten van de seksualiteit op kinderen zou dan te maken hebben met het compenseren van insufficiëntie gevoelens t.a.v. de eigen seksuele vermogens.

- Adler: Het streven naar macht en potentie kunnen zo nauw met elkaar vermengd zijn, dat alle streven naar compensatie van onmachts gevoelens seksueel gekleurd worden.

In dergelijke gevallen herkennen wij de "almacht" van de volwassene, die het kind tot object heeft gemaakt van zijn seksualiteit. Het kind moet in zijn onmacht voldoen aan alle nukken en wensen van de volwassene.

Evenals bij de broers van het slachtoffer, zien we ook dat ooms gebruik maken - ter justifikatie van het eigen gedrag - van het feit dat de vader zijn dochter al eerder misbruikte.

M.i. speelt een dergelijke justifikatie zich af op het kleuternivo, hetgeen iets zegt over de persoon, die dergelijke justifikaties gebruikt. Met name over zijn ontwikkelingstoestand. (Kleuters immers, die op hun gedrag worden aangesproken, horen we heel wat keren ter verdediging aanvoeren: "Ja, maar hij ...")

Ter illustratie een voorbeeld:

Een meisje van 15 jaar, dat al lange tijd door zowel haar oom van begin 30 jaar en haar vader seksueel misbruikt was, had geregeld met haar oom plannen om te gaan samenwonen. Omdat dat als mogelijkheid steeds werd verboden, kwam de oom met het voorstel dat hij met zijn nichtje bij zijn ouders zou intrekken. En die zouden dan wel op hen toezien. We zien in dit voorbeeld dat een stap in het leven, die doorgaans leidt tot zelfstandigheid, wordt omgebogen tot een weer terug bij de ouders als "grote" kinderen.

De vaders:

Wanneer we de situaties waarin het handelt om

De artsen en ook de psychologen, alsmede de pedagogen respektievelijk orthopedagogen zullen zich de correlatie tussen de lichamelijke handicap, de gestoorde motoriek en de stoornis in de verstandelijke ontwikkeling (d.i. ontwikkeling tot mens) moeten realiseren.

Het gemis aan ervaringen op zintuigelijk en motorisch gebied heeft tot gevolg een gebrek in het "waarnemen", in het "leren kennen", in het "vraag en antwoord spel" tussen het kind en zijn omgeving.

De opbouw van de "denk-associaties" blijft daardoor gebrekkig en een stoornis in de geestelijke rijping is het gevolg.

Kan dat voorkomen worden ?

Alleen door een vroegtijdige onderkenning, gevolgd door een vroegtijdige behandeling kan de schade worden beperkt.

Ook voor het kind, dat op latere leeftijd gehandicapt raakt, is snelle aansluiting tussen primaire medische behandeling en revalidatie uiterst belangrijk om te voorkomen dat kind en ouders gaan berusten in de restdefecten, die evengoed als aangeboren afwijkingen, hun storende invloed op de ontwikkeling van het kind hebben.

Laat de ziekte niet prevaleren boven de zieke. Het is niet voldoende als de ziekte genezen of

blijft uit. Structurering van op elkaar afge-
stemde functies valt weg. Zó leert het kind
zijn eigen mogelijkheden niet kennen en ook
niet de wereld om hem heen.

Het kan niet hanteren en wordt dan ook geen
handelend wezen.

Door het gestoorde contact met de omgeving
ontstaat een achterstand in BELEVINGEN. De
dialoog met de omgeving komt niet op gang.
De eerste ontwikkeling blijft gebrekkig en
raakt belangrijk achter.

Samenvattend kan gezegd worden, dat bij de
revalidatie van kinderen is gebleken dat:

- 1) Het kind niet kan worden beschouwd en be-
handeld als een "kleine volwassene".
- 2) Het kardinale punt bij de kinderrevalida-
tie is: het STIMULEREN VAN DE ONTWIKKE-
LING.

De benadering van het gehandicapte kind en de
methode van behandeling moeten dan ook anders
zijn dan bij de volwassen patiënt. De oudere
patiënt WIL revalideren en aanvaardt daartoe
de richtlijnen van de deskundigen. Het kind -
en dan met name het kind met aangeboren gebre-
ken - KAN NIET WILLEN wat het NOOIT HEEFT LE-
REN KENNEN.

Met recht kunnen we dan ook spreken van spe-
cifieke problemen bij de kinderrevalidatie.

seksuele kindermishandeling tussen vader en
dochter in grote lijnen beschouwen, vallen de
volgende dingen op:

- Het handelt over vaders, die zeer nadrukke-
lijk in het gezin aanwezig zijn. De gezins-
leden moeten zich voortdurend voegen naar de
vader.

(Een slachtoffer omschrijft haar thuissituatie
als volgt: "Wat hij aan aanzien en erkenning
buiten het gezin niet kon krijgen, haalde hij
thuis dubbel en dwars in.")

- De moederrol in het gezin is zeer sumier tot
nauwelijks ingevuld. Dit kan zowel te maken
hebben met het tijpe vrouw als wel dat de
moederrol vanwege ziekte vacant is.

Wanneer we dergelijke situaties proberen te
analyseren om meer over de drijfveren van de
vader te weten te komen, dan kunnen we het
volgende onderscheiden:

- De vader oefent een zeer grote macht uit o-
ver zijn dochter. Hij wil voor haar als het
ware alles bepalend zijn.
- Dit gaat in bepaalde situaties zo ver, dat
getracht wordt het totale leven van de doch-
ter te beheersen. (Het mogen uitgaan wordt
belemmerd, bespioneerd of verboden; vriend-
jes worden afgeschrikt tot in de meest ab-

surde situaties toe. Zelfs met erkenning van de incest.)

Het lijkt hier alsof er sprake is van een omgekeerd oedipus-kompleks. Dus de vader, die zijn dochter wenst te bezitten ! Zijn best doet een goede partner te zijn. Hij probeert ook te controleren of hij zijn doel in deze bereikt door zijn dochter te laten bevestigen dat zij het ook fijn vindt en bij haar te zoeken naar gedrag dat dit bevestigt. (Ogen die even glinsteren, zelfbevrediging die gebeurt enz.)

- Ook lijkt het er in bepaalde situaties op, met name in het begin van een geval van seksuele kindermishandeling, dat de vader handelt onder het mom van een goede vader willen zijn. (Zijn dochter seksuele voorlichting geven en willen voorbereiden op haar verdere leven.)

In termen van doelgericht handelen gaat het hier dus om een streven dat er op gericht is voor een ander iets te betekenen en dit zelfs in zeer ekstreme mate.

Gezien de levensopgave, die de vader zichzelf kreëert, is er sprake van een sterke onderkompensatie en het streven naar een surrogaat. Immers de levensopgave wordt zeer ik-zuchtig bedreven zonder rekening te houden met het

wust bezig is, wordt door de ziekte of het ongeval plotseling onderbroken. En als er restdefecten overblijven na de primaire aandoening staat het kind ineens tegenover een pijnlijk bewust worden van "niet kunnen", van "anders zijn dan de anderen". De normale verhouding met zijn omgeving is dan verbroken.

Het kind met een aangeboren handicap is van meet af aan in zijn ontwikkeling gestoord. Vooral het spastische kind is hiervan een sprekend voorbeeld.

Door de bewegingsstoornissen van romp en ledematen, vaak ook van de oogspieren, mist het van zijn geboorte af legio ervaringen.

"Horen", "Zien" en "Voelen" zijn de eerste kontaktmiddelen van de baby met zijn omgeving. Waarschijnlijk is het voelen primair - eerst met lippen en tong - maar al heel gauw wordt ook het gehoor ingeschakeld. De baby hoort moeder binnen komen en leert al gauw zijn hoofdje in de richting van het geluid te draaien. Maar de waarde van "horen, zien en voelen" vermindert aanzienlijk als het kind niet in staat is goed te zuigen, het hoofd te bewegen ter verkenning van de omgeving, handjes te ontdekken en later te richten naar onbekende voorwerpen.

De samenwerking tussen zintuigen en bewegingen

De gezonde bezoekers bewegen zich in een voor de zieke uitgevallen wereld en juist hun aanwezigheid versterkt het gevoel van buitenstaander te zijn.

Ziek-zijn onderbreekt het gezond-zijn en heeft niet alleen invloed op degene die ziek is, maar ook op al degene die met de zieke in een directe relatie staan. Een geheel bestel van leven en levenspatronen wordt er door beïnvloed.

Aanvankelijk hebben we kinderen behandeld analoog aan de methoden en onze ervaringen met volwassen patiënten.

Spoedig bleek echter dat bij de revalidatie van het kind het niet louter gaat om:

- trainen van de functie-stoornissen,
- compenseren van verloren lichamelijke functies,
- funktionele aanpassing van resterende mogelijkheden.

Immers bij het kind hebben we niet te maken met een individu dat al gevormd is, dat al zelfstandig was voor dat door de ziekte of het ongeval één of meer functies wegvielen.

Neen, bij kinderen staan we tegenover individuen, die nog groeiend zijn en waarvan de ontwikkeling, de vorming, het rijpingsproces nog aan de gang is !

Dit ontwikkelingsproces, waarmee het kind onbe-

kind, zijn dochter. En wat "de innigste samenwerking met een andere persoon" zou moeten zijn, is niet meer dan het botvieren van het eigen machtsgevoel dan wel een egoïstische lustbevrediging.

Omdat de vader deze compensatie zoekt bij zijn dochter, terwijl hij een levensgezellin heeft, de moeder, mag veronderstelt worden dat er iets fundamenteel mis is in hun relatie ! Hieromtrent vallen bepaalde dingen te gissen. Ik wil mij daar echter hier niet mee bezighouden en het laten bij een opmerking over hun relatie. Dit vooral omdat ik in het door mij bestudeerde materiaal niets vermeld is over de relatie tussen de vader en de moeder.

De moeders:

Bij de vaders gaf ik al aan dat de moeders in de gezinnen waar sprake is van seksuele kindermishandeling een nauwelijks dominant te noemen rol spelen. Of wel zij is vanwege ziekte afwezig dan wel niet in staat haar rol in te vullen of ze lijkt vooral lichamelijk aanwezig zonder enige inbreng van betekenis.

Toch valt uit situaties van seksuele kindermishandeling te konkluderen dat zij niet geheel buiten dit gebeuren staat.

Een opmerking als: "Je doet mama een hoop verdriet, als je zo gilt als papa met je speelt", geeft aan dat de moeders zeker niet altijd van niets weten. Integendeel, zij zijn vaak op de een of andere manier op de hoogte.

Middels hun zwijgen, werken zij "heimelijk" mee en beschermen zo - zij het onder valse voorwendselen - zichzelf, hun gezin en hun man.

Hun houding doet de slachtoffers ook zo schrijnend alleen staan. Van degene van wie zij immers als eerste hulp en steun mogen verwachten, ervaren zij het eerst in de steek gelaten te worden.

De kinderen:

Kenmerkend voor de situatie van seksuele kindermishandeling vind ik het volgende citaat uit: "De straf op zwijgen is levenslang."

MEN VERGEET DAT HET KIND OM LIEFDE EN TEDERHEID VRAAGT EN NIET OM VERKRACHT TE WORDEN.

HET IS DE VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE DADER OM NIET VERDER TE GAAN DAN WAAROM GEVRAAGD WORDT.

Of zoals Adler aangeeft:

HET GESLACHTELIJKE BEHOORT TOT HET GEHEIM EN VOORRECHT DER VOLWASSENEN,

- 3) Reflexieve dimensie. Het besef van het gehandicapte kind, dat het daarin te kort schiet. Bijv. in het niet kunnen lopen.

Fysiotherapie wordt geïndiceerd, omdat de ontwikkeling van het kind m.i. een lichamenlijk-zintuigelijk bewegings- en ervaringsgesprek is met de omringende wereld.

Ik heb mij daarbij laten leiden door de opvatting dat fysiotherapie bestemt voor meervoudig gehandicapte kinderen met zodanige ontwikkelingsstoornissen, dat zij alleen goed geholpen kunnen worden door een aanpak waarbij het "doen" vanuit een directe lichamenlijke omgang wordt nagestreefd.

Ziektebeleving:

Ziek zijn of zich ziek voelen is een vervreemding van de wereld. De omgeving raakt steeds meer uit beeld, het lichaam steeds meer in beeld.

Het lichaam schiet te kort en daarmee vallen segmenten van het toegan elijkheidveld uit. Overigens speelt zich ook deze problematiek af bij het ziek-zijn: de mens voelt zich door het lichaam in de steek gelaten.

De wereld wordt verkleind tot het bed. De zieke verkeert in een buiten-spel-situatie.

Of als die uitgroei ernstig is belemmerd.
De blokkades of belemmeringen kunnen liggen op allerlei gebied. Al naar gelang de aard spreken we over navolgende handicaps:

- epileptische aanvallen,
- hoor- en spraakstoornissen,
- leermoeilijkheden en/of gedragsmoeilijkheden,
- stoornissen in de motoriek,
- slechtziendheid en blindheid,
- verstandelijke achterstand.

Kinderrevalidatie:

Het proces waarin men beoogt tegemoet te komen aan iedere individuele behoefte. Waarmee men daadwerkelijk poogt de aanwezige ontwikkelingsmogelijkheden te benutten via een zo adequaat mogelijke benadering, waar nodig speciale methoden hanterend. Men tracht een afgestemd sociaal klimaat te creëren. Men draagt zorg voor een optimale opleiding en erkent de behoefte aan een gesystematiseerde, methodische revalidatie aanpak.

Aan de handicap zijn drie dimensies te onderscheiden: 1) Instrumentele dimensie. Bijv. het niet kunnen lopen.

- 2) Sociale dimensie. Dat is in dit geval het niet kunnen lopen in een wereld van mensen, die kunnen lopen.

WAAR HET KINDERLIJK DENKEN NOOIT GEHEEL IN KAN DOORDRINGEN. HET IS DE OPVOEDINGSTAAK DER VOLWASSENEN OM HET KIND ZORGVULDIG EN ALS HET DAAR AAN TOE IS, IN TE WIJDEN.

Dit betekent dat, in een geval van seksuele kindermishandeling, een volwassene de kinderlijke behoefte aan liefde en tederheid of de kinderlijke onderzoeksbehoefte op seksueel/lichamelijk gebied misbruikt door er een aanleiding in te vinden dit naar het geslachtelijk nivo van de volwassenheid te brengen. Hiermee wordt er bij het kind iets geforseerd dan wel kapot gemaakt.

Wat wordt er geforseerd dan wel kapot gemaakt? De start van de situatie van seksuele kindermishandeling ligt vooral tussen het achtste en twaalfde levensjaar van een kind. In deze ontwikkelingsfase gaat het over kinderen, die enigszins op zichzelf gaan reflektieren. Kinderen, die zich meer en meer bewust gaan worden en een eigen persoonlijkheid ontwikkelen in een sociale kontekst.

Wanneer kinderen, die te maken hebben gehad met seksuele kindermishandeling, praten over hun ervaringen, valt op hoe zij tot in hun

diepste kern ontmoedigd zijn !

Zij spreken over hoe zij niet opgewassen waren tegenover de macht van de vader. Voortdurend vernederd werden doordat zij onder die macht door moesten. Elk moedig verzet werd direkt de kop ingedrukt doordat de vader het kind voorhield, welk verdriet het zo zijn moeder doet of wat de gevolgen voor het gezin kunnen zijn.

Het kind wordt gechanteerd !

En het verraderlijke in deze chantage is dat het kind daarin tevens de kompensatie aangeboden krijgt voor zijn onmachtsg gevoelens t.a.v. de situatie van de seksuele kindermishandeling. Het kind wordt namelijk de illusie voorgehouden dat het de sleutelfiguur is in het gezin. De persoon in het gezin, waar alles om draait. Immers het kan de moeder een groot verdriet besparen door zich in de situatie te schikken. In zeker opzicht de moederrol in het gezin vervullen. Het kan bepalen hoe het verder gaat met het gezin door te zwijgen en de situatie zo te houden, of te spreken en het gezin in ellende te storten.

(Een slachtoffer merkte op: "Je moest je moeder en zusjes en broertjes dit toch besparen." Of andersom: een meisje van 13 jaar, dat wel het zwijgen heeft verbroken, ziet hoe het ge-

KINDERREVALIDATIE IN PEDAGOGISCH PERSPEKTIEF.

Door de heer W. Vis - Amsterdam, 25.01.86

Revalidatie is het proces, waarin de gehandicapte mens streeft naar een volledige ontplooiing van al zijn menselijke mogelijkheden. Daarbij geholpen door een veelzijdig team van deskundigen en mensen uit de eigen omgeving. Valideren = weer valide worden, krachtig en gezond dus.

W.H.O.definitie hiervan:

Het gecombineerde en gecoördineerde gebruik van medische, maatschappelijke, opvoedkundige en beroepsgerichte maatregelen ten behoeve van het trainen van de individuele, voor ieder gehandicapte optimale graad van zelfstandigheid. Cultuurvisie:

Revalidatie is een onderdeel van een cultuur en de toepassing van hulpmiddelen onderdeel van de revalidatie.

Handicap of gehandicapte:

Een mens, die zich niet of slechts onder duidelijk aangepaste omstandigheden kan ontvouwen tot of handhaven als zelfstandige mens in zijn wereld.

Gehandicapte kinderen:

Kinderen, die in hun groei naar de volwassenheid op één of andere wijze geblokkeerd zijn.

Wilt U het boek toegezonden krijgen, dan kan dat eveneens als U de verzendkosten voor Uw rekening neemt.

Mocht U bepaalde boeken willen opruimen, die een plaatsje in onze bibliotheek verdienen, dan houden wij ons aanbevolen.

AKTIVITEITEN
SEIZOEN '86 - '87

Op de laatste bestuursvergadering voor de zomervakantie zijn de volgende data gepland. Zet U ze vast in Uw agenda, dan kunt U ze niet meer vergeten en de bijeenkomsten worden zeker weer de moeite waard.

- 27 september '86: studiedag
- 25 oktober '86: lezing
- 29 november '86: ledenvergadering en
lezing voorzitter
- 24 januari '87: lezing
- 21 februari '87: lezing.

Op 28 mei 1987 is het 50 jaar geleden, dat Alfred Adler overleed. Het ligt daarom in de bedoeling van het bestuur om ter afsluiting van het seizoen op 11 april 1987 een speciale dag ter herdenking te organiseren. Iets dat U zeker niet mag missen. Tot ziens dus.

zin uit elkaar valt en het dreigement realiteit wordt. Vader belandt in het gevang, zij en haar zusje worden in een tehuis geplaatst en moeder blijft achter als een zielig hoopje mens.)

Het kind krijgt dus het gevoel alles bepalend te zijn in het gezin of zijn omgeving. Alles draait om hem/haar. En daarmee is het kind naast de bepalendste tevens ook de meest schuldige voor het eigen gevoel. Het kind heeft ten slotte het gevoel voor alle problemen de schuld te hebben.

Het kind kan wel een lijdelijke manier van verzet plegen via de anorexia. Eén van de meisjes merkte op: "Ik wil alles behalve vrouw worden!" Het weigeren van eten is dan te zien als het ontwijken van groot-worden.

Ik ben ook een geval van anorexia tegengekomen waarbij een bijzonder ontmoedigd meisje er een middel in dacht te vinden om haar jongensachtige figuur te behouden en zo haar oom niet te verliezen. Een ander at juist niet om er onaantrekkelijk te gaan uitzien.

Tot nu toe heb ik hoofdzakelijk over meisjes gesproken. Toch vindt er ook seksuele kindermishandeling plaats met jongens. Dit haalt ech-

ter nauwelijks de publiciteit en er is nog minder over bekend. Er valt dus slechts in deze over veronderstellingen te praten.

- De vrouwenbeweging heeft het voortouw in het doorbreken van het taboe op het spreken over seksuele kindermishandeling.
- Hierbij wordt betoogd dat de rolverdeling tussen man en vrouw in onze maatschappij een oorzaak is van dit probleem. Seksuele kindermishandeling met jongens lijkt dit te ontzenuwen. (Ik meen echter dat dit met de machtsstrijd zoals er tussen de seksen woedt, alles behalve in tegenspraak is.)
- Vrouwen mogen, cultureel gezien, meer t.a.v. kinderen. Hun bedoelingen zullen we veelal zien als bemoederen. De man is in onze cultuur immers seks-belust en neemt initiatief. "Alles kan echter ook anders zijn."
- Vrouwen mogen klagen over seks en seksuele benaderingen. Als man heb je dat alleen maar fijn te vinden en zo niet, dan is er iets niet in orde.
- Mannen seksualiteit is toch anders dan vrouwen seksualiteit.

Ik opperde al eerder de vraag of er een relatie is tussen gelovig zijn en incest.

Voor zover mij bekend is er geen relatie tus-

weten wat volwassen-seksualiteit inhoud. Hij betoogt dit met voorbeelden waar kinderen kennis hebben genomen van volwassenseksualiteit en grijpt terug op de Jungeriaanse term: het kollektief onbewuste.

- Freud geeft aan dat het oedipus-kompleks ten ondergaat aan de castratie-angst. Bij het meisje stelt deze theorie hem voor problemen. Opmerkelijk bij het oplossen van dit probleem is dat Freud hier verwijst naar de theorie van Alfred Adler, met name het vrouwelijk protest. Zij het dat Freud niet ver er gaat dan de vermelding in deze van een mogelijke visie, waarin Adler z.i. wel wat te ver is gegaan door te praten over orgaanminderwaardigheid e.d.

Gerard Kulker.

BIBLIOTHEEK.

Onze vereniging is in het bezit van een goede bibliotheek met vooral veel waardevolle I.P.-literatuur.

U kunt via de heer R. Glastra Maria Montessoristraat 13hs 1068 PC Amsterdam tel.020-194768 boeken lenen. U dient dan wel een borgsom te betalen, die U terugkrijgt bij het inleveren van het geleende boek.

Doel: - Het leren leven met en voor zo ver mogelijk te komen tot verwerking van een zeer traumatische levenservaring.

- Het leren reflekteren op het eigen gedrag en de ruimte om nieuw gedrag te oefenen in zowel de therapie-situatie als onder begeleiding vanuit de therapie-situatie in de leefsituatie.
- Het korrigeren van de tendentieuze apperceptie t.a.v. de eigen seksualiteitsbeleving als wel die naar het andere geslacht of de eigen seksegenoten toe.

Tot slot nog enkele opmerkingen t.a.v. het oedipus-kompleks en Freud:

- Ik meen dat ten onrechte het oedipus-kompleks getrokken wordt naar incest situaties. M.i. handelt het over die fase in het kinderleven, waarin het kind zich identificeert met de vader en/of de moeder en van daaruit zijn ideale toekomstbeeld prijsgeeft.
- Omdat de seksualiteit een onderdeel is van het leven als geheel, zullen er aan deze levensfase van het kind ook seksuele kanten zitten, maar wel op kindernivo. En niet zoals Freud meent, dat het kind onbewust zou

sen incest als verschijnsel en het gelovig zijn.

Wel geeft het gelovig zijn een ekstra probleem aan het kind, dat door één van zijn ouders seksueel mishandeld wordt. Eén van de eerste geboden luidt immers: eert Uw vader en Uw moeder !

Dit gebod zet het kind t.a.v. zijn ouders klem. God ziet immers alles !

Om een dieper inzicht te krijgen in de persoonlijkheidsproblematiek van het slachtoffer van seksuele kindermishandeling wil ik nu de situatie meer wetenschappelijk benaderen.

Ik noemde al eerder dat deze kinderen tot in hun diepste kern ontmoedigd zijn.

In relatie tot hun ontwikkeling en leeftijd valt verder te stellen, dat het misgaat in de ontwikkeling van een eigenheid of te wel de eigen persoonlijkheid.

Over hoe dat proces zich afspeelt vinden wij een theorie in: Totale instituties - Erving Goffman.

Hij schrijft in dit boek over het mortifikatie proces.

Hij verstaat hieronder een proces dat gevoed wordt door een manier van omgaan tussen mensen, waarin de één voortdurend de macht vertegenwoordigt, terwijl de ander daaraan geregeld

onderdoor moet.

Deze omgangsvorm is er voor verantwoordelijk dat eerst bepaalde delen van de persoonlijkheid en ten slotte iedere eigenheid om zeep wordt geholpen.

Goffman spreekt in deze in termen van mortifikatie en het te-niet-doen van het ego.

In Adleriaanse termen spreken we over een ernstig proces van ontmoediging en de gevolgen hiervan.

Als kenmerkend voor dit proces noemt Goffman:

1) DAT ER EEN BARRIERE WORDT GEPLAATST TUSSEN EEN PERSOON EN DE WIJDERE WERELD, WAARDOOR DIE PERSOON IN ZIJN EGO WORDT BESNOEIT.

- Dit gebeurt doordat de dader het kind erop wijst, dat het niets over deze situatie naar buiten mag brengen. Hierdoor ontstaat er een spanning tussen het kind en zijn omgeving.

Het kind kan zich niet meer frank en vrij naar buiten ontwikkelen. Er ontstaat een zekere verkramptheid in het handelen met konsekwenties voor de persoonlijkheid, die ook een relatie hebben met de tijdsduur van deze situatie.

- Al eerder noemde ik situaties, waarin bepaalde ouders zelfs zo ver gaan dat zij de relaties, die hun dochter aanknoopt met leef-

(Een en ander houdt wel in dat men enige weerstand hiertoe bij het kind moet doorbreken.)

3) In de leefsituatie veel geborgenheid en bemoedigende situaties creëren.

Doel: - Het kind heeft er recht op als nog een veilige leefsituatie te ervaren en zo kan tevens aan het gemeenschapsgevoel gewerkt worden.

- Het kind moet leren op een gewone manier met alle facetten van het leven om te gaan zonder voortdurend op zijn hoede te moeten zijn om niet in een seksuele situatie te belanden.

- Het kind heeft bij alles wat het onderneemt veel bemoediging nodig om uit "de duivelskringen" te komen, die het in de situatie van seksuele kindermishandeling heeft opgebouwd. ("Ik heb overal de schuld van" en "Wat ik ook doe, ik faal bij alles!")

- Door de bemoediging en de veilige basis het kind de moed geven voor zichzelf op te komen, "nee" te durven zeggen en te leren sturen in sociale situaties.

4) Therapeutische hulp.

is levenslang", dan ben ik van mening dat dat eerder nog wat zachtjes is uitgedrukt. Het is wel zo, dat het verbreken van het stilzwijgen een situatie kreëert om de seksuele kindermishandelingsituatie te doorbreken en dat daarvoor ingegrepen kan worden. (En mocht er iemand zijn, die twijfelde of er ingegrepen moet worden, dan hoop ik die twijfel met mijn betoog te hebben weggenomen.)

Het slachtoffer kan dan geholpen worden. En daarmee komen we tot het punt waar een schets gegeven kan worden van hoe die hulp eruit moet zien.

1) Praatgroepen met slachtoffers.

Doel: - de behoefte aan het voortdurend willen praten over hun situatie tegemoet komen,

- het idee dat men de enige is, die zoiets is overkomen, doorbreken,
- hulp van slachtoffers aan elkaar.

2) Er open over praten in de leefsituatie.

Doel: - het kind heeft in zijn leefsituatie altijd onbegrip ontmoet en geïsoleerd gestaan. Het moet leren dat dat wel kenmerkend was voor de toenmalige situatie, maar niet voor de maatschappij,

- het kind wordt zo uit het isolement gehaald.

tijdsgenoten van de andere kunne, sabotteren. Soms zelfs alle relaties die buiten het gezin dreigen te ontstaan.

Dit betekent dat de diverse rollen, die het kind buiten het gezin zou moeten kunnen oefenen en ontwikkelen, worden geblokkeerd. Dit betekent dat de eksperimenteerruimte, die elk kind en in het bijzonder het kind in deze leeftijdsfase behoeft om zich te ontwikkelen, wordt beknot tot de gezinskontakten. De persoonlijkheidsontwikkeling wordt zo beknot en leidt tot een eenzijdige ontwikkeling, waarin de seksuele kindermishandeling binnen het gezin centraal staat.

2) HET NIET OF NAUWELIJKS HEBBEN VAN EIGEN BEZITTINGEN, DIE IN MEER OF MINDERE MATE TE MAKEN HEBBEN MET DE PERSOONLIJKHEID.

Hierbij denk ik aan een situatie waarin een meisje ontdekte dat haar vader gaten in de muur had geboord om haar te kunnen observeren in haar slaapkamer; aan de opmerking: "Alles pikte hij van mij af, mijn hele lijf."; en aan het lastig vallen in die situaties die zeer kenmerkend prive zijn: de toilet, de slaapkamer en de badkamer.

3) DE AUTONOMIE VAN HET ZELF HANDELEN WORDT GESCHONDEN.

Zoals ik al eerder in bepaalde voorbeelden van seksuele kindermishandeling aangaf, controleert

de vader zijn dochter, weerhoudt haar van relaties met vrienden, gaat elke zelfstandigheid van bijvoorbeeld apart wonen tegen of probeert dat in het incest patroon te passen door alles voor de dochter zo te regelen dat hij vrije toegang heeft.

- 4) HET VAN HET INDIVIDU EISEN DAT HIJ/ZIJ EEN VERNEDERENDE LICHAAMSHOUDING AANNEEMT OF VERNEDERENDE UITSPRAKEN MOET ONDERGAAN.

Het kind, dat seksueel mishandeld wordt, voelt zich ernstig vernederd. En om zich daartegen te wapenen ontstaat er een scheiding tussen het gevoel en het verstand. Het gevoel - de vernedering, de lichamelijke pijn enz. - wordt uitgeschakeld om te kunnen overleven. (Dit gebeuren is analoog aan de verhalen van mensen in konsentratiekampen, die ernstige martelingen overleefden.)

Het zal duidelijk zijn dat deze scheiding tussen het gevoel en het verstand ernstige gevolgen heeft voor de persoonlijkheid. We zien hier echter niet dat het gevoel volkomen wordt uitgeschakeld en de persoon een zekere hardheid krijgt. Het gevoel wordt afgeschermd in de situaties van seksuele kindermishandeling, daarentegen is men ter compensatie ekstra gevoelig in de gewone momenten van het leven. Het kind voelt zich bijvoorbeeld schuldig, als

er een kopje breekt in zijn nabijheid. Is ekstra gevoelig voor een snauw of bepaalde attentie, een aardig woord. Het verstand corrigeert hier onvoldoende. Dit vooral ook omdat het reflectie vermogen zich niet heeft ontwikkelt. Er is iets mis in de oorzaak-gevolg redenering en het doelgerichte handelen.

- 5) EEN VERSTORING VAN DE GEBRUIKELIJKE RELATIE TUSSEN DE INDIVIDUELE ACTOR EN ZIJN HANDLINGEN.

Door het isolement waarin het kind verkeert - vanwege het onbegrip van zijn omgeving - worden gewone patronen van actie, reactie, samenwerking enz. verstoord. Daar komt nog bij dat de gewone gedragingen, die bij het kind in ontwikkeling behoren, verkeerd worden begrepen. (Behoeftes aan genegenheid leidt tot volwassen seks; opgroeien en gewaardeerd worden hierom leidt tot seks-objekt worden; gewoon gaan douchen of slapen worden gevaarlijke situaties.)

Het is ons nu duidelijk geworden hoe diep seksuele kindermishandeling ingrijpt in de persoonlijkheidsontwikkeling van het kind en daarmee ook voor zijn hele verdere leven als volwassene.

Wanneer de titel van een boekje over seksuele kindermishandeling zegt: "De straf op zwijgen